plenã:canibus ſi ueris laniandã ⁊ his inſuper exiſtimans te ex ornatu eiuſ-modi et exteriori:laude vel gloria potitur! Illud preterea maioris clemẽtie apparet:cuz fueris ob id ſuperuacui ornamenti ſepe alias increpitus iriſionibuſqꝫ ⁊ conuitijs vel iniuria q̄ eius alia affect⁹ et extremis ſupplicijs adiudicatus:ſuperuacanea hec fore tibi adhuc decori duxeris. Unde cum ita vt diximus ſe rẽ habere intelligam⁹: repurgãda ſunt nobis errata hec oīa vt aliquãdo tandẽ noſtri iuris effecti reſipiſcamus: transferamuſqꝫ in aīm decorẽ illũ exteriorem oẽm: et ornamentũ hoc pacto deus manebit illeſ⁹: et ſine iactura erit.et nos angelis pares efficiet:et boīs certiorib⁹ donabit

¶ Q꞉ neqtia ſit volũtaria ⁊ non naturalis. ¶ Sermo.ij.

Hec tandẽ ſi placet: contẽtionibus ommiſſis: ſermonẽ ad moralitatez differendã cõuertam⁹.nequitia enī depulſa inductaqꝫ virtute:clare docebimus iniquitatez ipſam nullũ habere a natura ortũ:cõquirentibuſqꝫ malignitatis originez: nõ ſolũ verbis: verũ et rebus ipſis: oīa occludere facile poterimus:vt pote qui illis nature ſimus:nõ improbitatis participes:neqꝫ illud ſpectandũ q̄ laborioſa ſit virtus:ſꝫ q̄ poſſit facile comparari:ſi ſtudio et diligentia īcubuerimus cõſiderandum. Quod ſi vicior voluptatẽ attuleris et finẽ qui ducit ad mortẽ:vti econtra virtutes ad vitã:explicabis. videbim⁹ plurim vicijs ineſſe doloris: ỽtutibus vero voluptatis non paruz:ſi fuerint hec diligẽtius vtraqꝫ diſcuſſa. nam quid improba conſcīa moleſtius? quid ſpe meliori ſuaui⁹?nihil pfecto nihil adeo nos frãgere vel vrgere conſueuit: q̄ rei aduerſe aut mali imminẽtis expectatio nihil inq̄ nos adeo ſubleuat:et

quaſi volitare facit:q̄ recti conſcientia:quod quidẽ facile poteſt in rebus hũanis aduerti.nã qui carcerez habitant capitis damnati:dãnationẽ operientes ⁊ mortem:vel ſi delitijs abunde fruantur:vitam longe agunt moleſtiorẽ ⁊ anxiam q̄ qui emendicãdo et nullor ſibi malorũ conſcij per rerum anguſtias incedũt .mortis enim future expectatio haudquaq̄ ſinit quas ī manib⁹ habent voluptates ſeu delitias ſẽtiant. Uerũ quid vinctos dixerim ⁊ in carcerẽ coniectos:quãdo ⁊ libere vagantibus :abũdantibus dico et opulẽtis viris: ſibi ipſis malorũ ꝯſcijs:opifices ipſi lõge ſint conditiõe meliores:q̄ ex diurno queſtu victitẽt et labore ſummo! Cunqꝫ in popinis nonnullos ſpectam⁹ temulentos:incontinẽtes et vẽtre diſtẽtos:eo illos infelices appellamus:q̄m edendi ⁊ potandi voluptate:longe ē acrior expectanda ī eos et futura calamitas.q̄ ſi hiſce hoībus viuendi hoc genus iocundũ appet:nihil eſt mirũ ſi nequeat in malignitate amaritudo euitari: vel ī neq̄cia defugi triſtitia .Ecce res tam execrãda ebrioſis illis laude videtur digna nõ mediocri:nõ tñ idcirco btõs illos:ſꝫ miſerabiles nuncupamus ⁊ calamitoſos:q̄ ignorent quib⁹ ſint malis immerſi .Quid de mechis dixeris:qui pro breui :fluxaqꝫ libidīe turpẽ ſubeunt indecorãqꝫ ſeruitutẽ: pecuniar inſuper iacturam :timorem continuũ: ⁊ vitã ducũt eius ſane quã Cayn duxerit nihil abſimilẽ:vel longe q̄ ille moleſtiorẽ?ſiquidem ⁊ pñtia verentur:et futura ptimeſcũt:amicos pariter ⁊ inimicos:ignaros vti ⁊ ſceleris conſcios ſuſpectos habent: adeo vt neqꝫ quieſcendo huius ſint anxietatis expertes. Facinorum enim conſcientia inſomnia eis vel plena formidinis ad vſqꝫ terrorem effingit. Uelꝫ

qui fuerit ĩ vita moderatioꝛ :erit his
malis omnibus ſolutus : tum illam
ſummo in ocio et libertate tranſiget
Obiectandi itaqꝫ erunt breuibus his
oblectamẽtis formidoloſi fluct⁹ iſti⁹
modi et procelle : pereriguoqꝫ abſti
nentie labori trãquillitas illa vite ſẽ
piterne obijciẽda: ſpectabis ſane mo
deratam hanc incontinenti illa eſſe
longe iocundioꝛem. Predo preterea
et fur alienis pecunijs manus inie
cturus:nonne diuerſando ſeruiſqꝫ nõ
ſecus ac liberis adulando:portarum
vigiles deterrendo:comminando:in
iuriã inferendo:excubãdo tremebun
dus ꝛ anxius et ſuſpectans oĩa:plu
rimũ tolerat laboris? ei vero qui pe
cunias aſpernetur:nihil accidet iſti⁹
modi:ſꝫ ingenti fretus animi ſuauita
te vitam quiete aget ac tuto. Ceterũ
ſiquis vicioꝝ ptes diſcuſſerit ſingu
las:conſpicabitur confuſionem illis
ineſſe ꝛ ſcopulos nec mediocres:mox
ſi virtutis principia attendat:dura eſ
ſe ꝛ laborioſa comperiet:que vero ſe
quentur:facilia adeo et iocunda vide
bit: vt ſuperioꝛ omnis obiectus la
boꝛ ſubleuetur.contra vero:longe ab
his:vicioꝝ eſt diuerſa conditio:ſiqui
dem oblectamẽta ipſa:que ex illis ini
tio ſtatim capiuntur:doloꝛes ac ſup
plicia conſequuntur :ita vt prioꝛ illa
oĩs depereat voluptas. Nam quẽ
admodum is qui poſt partam victo
riã coronam expectat preſentes labo
res pꝛo nihilo ducit:ſic ꝛ is quẽ poſt
delectationem manent toꝛmenta: ne
quit fructum pure voluptatis timo
re omnia perturbãte:capeſſere. Quis
etiam ſiquis diligenter rem omnem
inueſtigauerit (vt cruciatus peccatis
ꝓpoſitos omittamus) plurimum in
vicijs exequendis comperiet ineſſe
laboris. Quocirca ſi placet ſcrutemur
eadem hec in his qui aliena rapiunt:

vel ſi ditioꝛes foꝛtaſſe fuerint : et pe
cunijs circumfulti:ſint etiam ſi velis
quouis diſcrimine:anxietate cura: ꝛ ce
teris eiuſmodi vacui: concedamus ꝑ
terea quempiã eſſe nulla ſua ĩduſtria
opulentum: quodqꝫ nec fieri poteſt fi
dentem et ſpei plenum poſſe res ſuas
et bona omnia in longũ ſeruari. Qua
igitur is:quoniam abũde ſit foꝛtune
bonis obſeptus voluptate fruetur?
preſertim cum hec haudquaqꝫ ſinant
quempiam diu letari : ſiquidem appe
tenti plura:toꝛmenta augeſcunt : ma
ximeqꝫ cum quiſqꝫ gratuletur: cũ ha
bendi abſceſſit cupiditas . nam et ſiti
bundi tunc recreamur cuꝫ ad ſacieta
tem ebibimus:qꝫdiu vero ſiti vexabi
mur: vel omnibus exhauſtis fontib⁹
fluminibuſqꝫ per nos abſoꝛptis: ꝛ an
gimur magis ꝛ acrius cruciamur. Ip
ſe ergo ſi ſeculi huius bona acceperis
nec eadem intermiſeris augendi deſi
derium eo te maioꝛi cruciatu afficies:
quo et plura guſtaueris. Ne itaqꝫ exi
ſtimes ex hoc multarum rerum comple
xu aliquam tibi:niſi diuitias ſpꝛeueris
poſſe afferri voluptatem: qꝫdiu enim
eas concupieris:nunqꝫ ſupplicio care
bis. Amoꝛ quippe diuitiarum ille inex
plebilis eſt et infinitus:quantoqꝫ pl⁹
pꝛoceſſeris vlt tanto magis a fine abe
ris. Nonne igitur cupiditas hec pro
mõſtro et extrema ſecoꝛdia eſt habẽ
da? Erit itaqꝫ pĩcipio nobis his aua
ritie malis longius abeundum: quin
potius neqꝫ talia ſunt deſideria attin
genda: vel ſi attigimus fugiẽda erũt
initio ſtatim:neqꝫ his diucius immo
randum. Quod ſalomon de muliere
adulterata diſſerit hoc modo ꝛ cõmo
nẽfacit. Deſalta:ne morã traxeris:ne
qꝫ domus illius foꝛes adieris. Nec ſe
cus ipſe de pecuniarum auiditate dixeri
nã ſi ſenſim te vaſtũ illud furoꝛis ma
readire contigerit : haud facile reuo

care gradū q̄ueris: difficulter victor
euades: nec ſecus ac ſolēt qui capitis
vertigie detinentur. Unde ſi in hu9
auaritie ꝓfunditatem deſcenderis: te
ip̄m ac tua vniuerſa deperdes: quare
principia ip̄a nobis cauenda ſunt: q̄
ve minora fuerint mala euitanda: e q̄
bus et maiora ortū ducunt Nam qui
errata vel ſingula vti exigua paruipē
dere cōſueſcet: paulatī omniū patiet
iacturam. peccatoꝝ ſiquidem incuria
et neglecta faciora: et vicia induxere:
et vrbiū menia ſolo equarūt. Sic et
corpibus morbi increſcunt: cū illoꝝ
vel tenues cauſe negliguntur. Atq̄
eſau niſi primogeniture renūtiaſſet:
nequaq̄ eſſet indignus bn̄dictione ef
fectus. Itē ſi ſe benedictione non ab
dicaſſet: nec fraticidiū cōmittere con
cupiſſet. Cayn preterea niſi primogeni
ture fuiſſz deſiderio captus: ſꝫ eiuſdē
deo curam demandaſſet: nunq̄ ſecun
da fuiſſet primogenita conſecutus. q
bus adeptis ſi cōmonefacienti ſe deo
paruiſſet: cedē nūq̄ parturiſſet. Rur
ſum fratricidio cōmiſſo ſi eum rei ge
ſte penituiſſet: deoq̄ ſe appellanti nō
impudentius reſpondiſſet: nihil eſſet
in reliquum mali perpeſſus. Qz ſi hi
quos ante conditā dei legē fuiſſe con
ſtat. pre iſtiuſmōi negligentia: ſenſim
ſūt ad ipſius malignitatis ima ꝓlap
ſi: cogita quid nobiſcū agetur: qui ad
maiores ſum9 foſſuras euocati: ni di
ligentius nobis precauerimus: ⁊ ma
loꝝ ſcintillulas priuſq̄ ignē ſuſcitent
extinguam9. Quorſuz hec? Deierādi
frequētiori teneris cōſuetudine? non
mō ergo huic erit vitio obſiſtenduz:
ſed tollendum prorſus ⁊ iuſiurandū
id ſi egeris: ⁊ labore quouis: ⁊ peierā
di vitio vacabis. longe enim ē difficic
li9 non deierare: q̄ nullo oīno iura
mento inſueſcere. Conuiciator ſi fue
ris vel contentioſus: aut ꝑcuſſor: pro

ſcribe tibi non iraſcēdi legem nec cla
mitādi. hoc pacto cū radice vna ⁊ fru
ctus interibit. Libidinoſus es ⁊ incō
tinēs? ꝓpone tibi metas ⁊ terminos:
nullā mulierū ſpectandi: neq̄ in foro
alienū decorē oculis circūluſtrandi.
Leuius enim multo a muliebri aſpcū
abſtinebimus: q̄ viſa et cōcupita fe
mina: libidinū incitamenta ꝓpulſabi
mus. ſiquidem et leuiora ſunt que p̄
mum nobis inferuntur certamina: tā
etſi nihil erit nobis decertādū: ſi nec
portas ipſi hoſtibus patefaciemus:
aut admiſerimus vicioꝝ ſemina. Ide
co xp̄us virum inceſte mulierem ſpe
ctantē pena affecit: vt nos labore ſub
leuaret. indicit nāq̄ prius e domo ho
ſtez eijciendū: q̄ ſumptis viribus fi
at validior: ac eū depelli facile queat.
Quid eniz opus eſt fruſtra nobis ip
ſis exhibere negociū et manus cū ho
ſte conſerere: cū liceat palma ſine cer
tamine cōparī: et preripi queat añ in
ceptum bellū victoria? Neq̄ eī adeo
laborioſum ē a mulierū aſpectu conti
nere oclos: q̄ viſis ⁊ circūſpectatis:
abſtinere. q̄n etiā neq̄ ipſa oculorū ab
ſtinentia quippiā habere videtur diffi
cultatis: ſed aſpectus ille ſudoris plu
rimum habet et laboris. Qz ſi vel ea
res iſtiuſmodi difficultatibus vacaret
preſtaretq̄ ꝟ ſe lucrū aliquod nec me
diocre: quid tamen nobis ꝓperandū
eſt: vt malis oīmibus abūdantiſſimū
pelagus adeamus. preſertim cū nō ſo
lum ſit a feminarū intuitu hoc: abſtie
re facillimū: verū et ab eaꝝ cōcupiſcē
tia ne inquinari quidem cōcedatur?
Cōtra vero q̄ feminā viſerit: vt ſum
mo cuz labore: ſic non ſine animi labe
euadet: ſi forte ſit aliq̄n euaſurus. vt
q̄ is qui facierum ſpeciē decorem ve
haudquaq̄ attenderit: eritq̄ omnib9
que īn admittūtur libidinib9 vacuus
ſic qui fuerit in viſendo cupidior: cū

mentem primum cogitatu fedauerit:
querit demu𝔷 admiſſe cupiditatis no
tam excutere:ſi excuti quoquā pacto
queat. Idcirco xpūs ne talibus affi-
ciamur: nō ſolum homicidiū verum
et iracundiā interdixit. nec feminam
mō non adulterare:ſ𝔷 ne inceſte q̄de𝔷
intueri iniunxit. neqꝫ ſolum non deie
randū vetuit:quinetiā et ſuſtulit iuſ-
iurandū. Sic ne hoc quide𝔷 pacto di
menſa virtute contentus: et legibus
eiuſmodi promlḡatis: ad maiora pro
ceſſit. ſiquidē humana cede īterdicta:
iniunctaqꝫ non iraſcendi lege: indicit
etiā ad tolerandas iniurias patiētio
res eſſe debere. neqꝫ fore ſolū pro inſi
diantis arbitrio ſuſtinēdos inſultus:
quinetiā vincendū eſſe inſultātis fu-
rorem noſtre tolerātie magnitudine.
Non enim dixit ſiquis te in dexterā
malam pcuſſerit: feres animo equiori
et obticebis: verū et alterā fore per-
cuſſori porrigendam addidit. Sic enī
perſpicua paratur victoria: ſi plus illi
q̄ꝫ velit conceſſeris: ſueqꝫ male cupidi
tatis ⁊ metas: tue magnanītatis grā-
ditate ſuperaueris. hoc enim pacto ⁊
illius ſoluiſti inſaniam ⁊ quod ſecūdo
patientius tuleris: prioris tolerantie
mercede𝔷 ſartiet. Vides itaqꝫ vti ni-
hil ex illata iniuria offendi: in noſtra
eſſe: non in inferentis poteſtate? neq𝔷
ſolū nl'lo affici malo. ſed quod aliquā-
do patimur noſtri eſſe non alieni arbi
trij: quodq𝔷 mirū magis videri debet
nulla prorſus offendemur iniuria: ſi
nobis paululū aduigilabimꝰ. quī pro
beneficio erit quodcūq𝔷 in nos ius
preter et equū inferetur. Exēpli grā:
fuit in te quiſpiā cōtumelioſus. potes
ſi libet: hāc in tuā conuertere laudem
cōtumeliā: nā ſi contra et ipſe fueris
in te laceſſentem conuiciatus: accumu
labis conuiciandi feditatem. veru𝔷 ſi
te conuitio inſectantē laudibus proſe

queris: ſpectabis qui aderunt palma
te et gloria iudicaſſe non indignum.
Vides cu𝔷 volumus iniurias nobis
in beneficiū ceſſiſſe? quod item de pe-
cuniaꝝ iactura: de plagis ingeſtis: et
iſtiuſmodi ceteris: contingere poteſt.
ſi alioꝝ in nos malefacta accumulata
beneficijs compēſabimus: taliq𝔷 mu
nificentia duplicem nobis ipſi ⁊ pal-
mam vendicamus ⁊ corona𝔷 nectimꝰ:
ita fit: vt ſi accedens quiſpiam: hunc
illum ve afferat fuiſſe de te impudēti
us locutū: et vulgo maledictis īceſſe
re aſſeueret: tum ſi conuiciatorē cora𝔷
delatore ipſo laudaueris plurimu𝔷: ⁊
obtrectantis iniurias vindicabis: et
penas capies: quippe qui rem hanc
memoratu dignam geſtā ꝑ te fuiſſe co
gnouerint: et te laudibus efferēt: ⁊ o
dio cōuitiantē inſectabūtur: aſſerētq𝔷
huic quauis fera beſtia nequiorē: qn̄
quidem nullam tibi iniecerit conuiti-
ando triſticiā: cum ipſe qui ſis iniuria
affectus nihil mali pro malo accepto
retuleris: argueſq𝔷 hoc pacto dicta ī
te omnia commenticia fuiſſe et falſo
obiecta. Solet enim qui alienis in ſe
maledictis offenditur: conſciētiā de-
lati criminis pre ſe ferre. contra vero
qui cuncta que obijciuntur irridens:
et vti nullius momēti ducēs: quauis
ſe ſuſpitione leuabit. Cogita itaq𝔷 q̄t
bona hanc tuam moderantiam conſe
quātur. ſiquide𝔷 et te quauis eximes
animi ꝑturbatione: quodq𝔷 primum
fuerat dicendū: vel pc̄tis: quibꝰ forte
fueris obnoxius exueris: qn̄ crimina
tores tam leni aīo feres: q̄ꝫ phariſeu𝔷
tulerit publicanus obtrectantē. Ac-
cedit etiā q̄ aīm ad ſapīe ſtudiū exer-
cēdo iſtituis: et laudē tibi oīm cōſen
ſu comparas non mediocrem: erisq𝔷
quauis obiectoꝝ criminū ſuſpitione
ſolutus. q̄ ſi in nōis tui detractores
vīdicādū cēſueris: facile id abundeqꝫ

ſequetur: qñ vel pro maledictis ſup
plicium ſumpturus eſt deus: eritq; il
li tua: vel ante id ſupplicij temp⁹: in ꝑ
niciē tolerātia. Nihil enim adeo ma
ledicos mordet frenatq;: q̄ illate con
tumelie cōtemptus. nā quēadmodū
tot bona ex ipſa ſapiā emanant: ita ex
ipſa aī puſillitate: pleraq; mala conti
gunt: ſiquidem et ipſi ignominia no
tamur: videbimurq; ſpectantibus ce
teris delati criminis non expertes ani
mūq; indignatione opplebimus: ⁊ ho
ſte iocunditate affecto: deū irritabim⁹
ſupinducemuſq; erratis priſtinis no
ua delicta. Que oīa cum ita ſe habere
intelligamus: euitemus impatiētie p̄
cipitiū: noſq; ad ipſius tolerātie por
tum cōferam⁹: vt hic noſtris animis
pro xp̄i pollicitationibus quiete inuē
ta: eiuſdē cū dono et gratia: tūz beni
gnitate et clementia bona eterna con
ſequamur.

¶ Contra gulaz et ceteras corporis voluptates. ¶ Sermo .iij.

COrpus nobis reliq̄s rite pa
ctis morte mulctādum eſt. ve
rū quod abſit: haudquaq̄ cor
poris ſubſtantiam ipam conficiendaz
dixerim: verū incitamenta et libidinū
impetus mactandos duxerī: qui nos
ad praua facinora cōpellūt. Naz ⁊ hu
manum nihil ſubire: nec indulgere vo
luptatibus vite loco habendū eſt. ſiq̄
dez q̄ his ſe dediderit: pre triſticia: for
midine: ꝑiculis: et multiplici aīoꝝ af
fectu: q̄ illis immixta in examinis mo
rem circunferuntur: vitā ducere quie
tius in reliquū haud poterit: adeo vt
ſi ei hac vita ſit excedendū pre horore
quodā ⁊ metu vel ante cōſtitutū obe
at mortem. Itē ſi futurā egritudinem
ſuſpicetur: ſi contumeliā: ſi pauperta
tem: ſeu aliud iſtiuſmodi q̄cpiam ex i
ſperato affuturū ꝑuiderit: perit ilico
et conſumitur. Quo vite genere quid
eſſe poteſt miſerius? Contra vero q̄
ſpū vixerit nulla erit ſimili calamita
te obſtrictus. ſed timore: meſticia: di
ſcrimine. erit et quauis rerū mobilita
te ſuperior: neq; eo victor euadet q̄
nil ſit aduerſi ꝑpeſſus: ſed quod ma
ius vtiq; ē: aduerſos oēs fortune ca
ſus cōtemnat: idq; eo pacto fiet ſi ſpi
ritus nobis diuinus inhabitauerit:
qui nō ad breue aſſeritur: ſʒ perpetuo
habitaturus. Naz inhabitare ſpiritū
dicit non inhabitaſſe: vt continuā ei⁹
manſionem oſtendat. Quocirca: q̄ vi
taz hanc viuere creditur: ſempiterne
illi ac perpetue ītereat neceſſe eſt: vn̄
et dictū illud eſſe conſtat. Spūs vita
ē per iuſticiā. Sed hec vt clarius in
noteſcant: ꝓducamus hoīes duos in
medium: quorūz alter laſciuie ſit ⁊ vo
luptatibus deditus: alter vero proꝛſ⁹
ſit his rebus demortuus videamuſq;
vter horum ſit viuens dicendus: con
cedatur: abundet alter diuitijs: ſit eti
am conſpicuus: ſit inſignis: alat para
ſitos: helluones: adulatores: vniuer
ſumq; his in rebus diē terat: det itez
laſciuie opam: debacchetur. Alter ve
ro parce ob victus auſteritatem ⁊ tē
peranter viuat: veſperi dūtaxat cibū
capiat neceſſariuz: maneat ſi velis ad
dies binos ternos ve impaſtus. quē
hoꝝ magis viuē exiſtimabitis? Cre
do pleroſq; mollem ꝓdigum et bono
rum diſſipatorem: opinaturos: at nos
eum dixerimus qui in his bonis for
tune modū ſibi ꝑfinit. Sed quoniam
diſceptatio hec ex re orta eſt: adeam⁹
interea iſtoꝝ domos: vel eo maxime
tempe: quo tibi opulētus ille viuere
videatur. cū ī ſuis inq̄ delitijs diuer
ſatur. Ingreſſiq; ſpectemus quibus
ſint ijdē illi in rebus occupati. ex his
enim que per eos gerētur: quot⁹ quiſ
q; eoꝝ fuerit mortuus ne an viuens
ſit appebit. Inueniem⁹ certe alterū